

УЛУУСТААБЫ ГИМНАЗИЯ 5 СЫЛЫН ТУОЛЛА

САЙДЫ ТҮНҮМЭХТЭРЭ

Улуустандагы гизвазия таралышын билгизген колдонулган маанилер сорулуктар турбулуктар. Бастамагынан, улууус дьобурдаах ололорун буулаа сүүмүрүлүшүн. Ил. кийинин, оло саагынан, дьобурунан иттиини убуула- танын тус уратыларын учууттаан үрдүтүлүшүлүбүт тагы- мынан үөрөтүн-итти, эрибни. Усулунан, үөрөтүн- иттиш технологиянын аныгы ирдөөлүс сөн түбүнн- нэрэң, үрлүк үөрөх систематыгар чугаһанан, төрөнү- тү иттиини общественноы кытары алтыһан, оло бэ- йөтүн салгыы сайыһаннарар усулуобууһатын тарыһан, олооһо тус сыйаһын туруорунарыгар кыагы үсөтүтүн.

Гимназияда аралас тахыннаах олимпиадалар, фестиваллар, конкурстар, тестэр тийгини башкакка ыттылааһар. Итилар түмүктөрүн сымалайдаан араскаллаһынан «Дюбура» обществно дьарыктанар. Маһа бу үөрөх дьылыттан социальнай педагог А. А. Дьячковская тэрийэччи быһымытынан ыһаһыһаахтык үлэлиир. Үөрөх былаанын өтөрүү, программалары ырытыы уонна үөрөтүн професһы сүрүн уратыһынан биридһилээн итэһинэ бөлөһүүн үөрөтүн буолар. Бүтүгүтү көмө бу хайысха икки өрүттөх буолуох курдук. Ойону личность быһымытынан көрөн, учуутал, үөрөһөччи субъектнай сымалаһа олобуран биригэ үлэлиир буоллаһтарына, сорох үрдүк үөрөх тэрилтэлэригэр урукку маассабай үөрөхтэһини принциптэро баһалэрин позицияларын тутан олороһлэро мэлэйдэри үөскөтөр. Маһа педагогиктеһи уонна тэрэһүүттэр сүбэлэһэн үөрөһөччилэр үөрөххэ тардыһыһларыни-дүүдүүууларыни үрдөтөр, сымал-сорук туруорууны ону ситиһиллэригэр көмө-тирэх буолар суоллары тобулуох

путун наада. Бастамь нурска утууан лекцияра хойу-
таалын, эм-дэл сыйманиалны, преноднотеллардын
Утарыта позицияда туруу, куорат ойготтон амаа
бөрдөрөн сымна-хааты банаарыннамыры алынны,
оллохо уонна тороннүккэ потребителскай сыймаан
баара маалдыа буолбатах. Билэти амыуушниктарбыт
үрдүк үөрөххэ балаача хаакутук кинрэлэр, олгынан
билэн, бары этнэгэ үөрөнөн бүтүрүдүрүн хайдах сү-
түбүбүт диин проблема ишкүбүтүсүр тирээр.

Улаус, респуублика сайдымдарыгар тикээни нээ-
далаах кадрдары болууһунан олун ууруохтаарын
учуоттаан, быйыл күһүнүттэн техникескэй кылаас-
тары астыбыт. Бу кылааһы бүтөрбүт аралар ишкене-
рэр биһэмнэр үөрэххэ киириэхтөрө итинэн проми-
шенинскэй, кылааларыгар тоһуу үлэһит, сайдайааччы
буола үүрүөхтөрө диир эрэниэди бадарыллар. Урук-у
өттүгөр биһиги уахуска бу хайысхада опыт суоҕун
картыта эбэ. Техническэй кылаас оҕолоруттан наука-
най дьарыктанааччылары таһаарар бады сымаллан
салайтаран, «Кэсинг» хардына диир Бүтүн Россия
таары аччат научнай-социальнай программаттар ба-
һис сылын үлэһитбит. Ону таһынан СГУ филиалескэй,
ишкенилэрэй-техникескэй, математическэй факультет-
тарын, Пермьгитаады техникескэй институту кыта-
ры сайдыһа олохтоотубут, иһинки өттүгөр биһиги үлэ-

дир. бичигдэнэ хийхт.

Техничесгийн хялалт өсөлтийг нэлээд үрэхэх дэмжлэгтэй ашиглаж, бэлэглэнгээр вулканский колледжид таагны 1.2 сая үөрэлж баран Нерингига үйлдвэр Дундундунга үрдүг үөрэлж бүтээхтөрө Төрлийн үйлдвэр сүүдрийн проблемаларыг бусадлар: колледж юридический статусун чуулгайдаагын үбүлэллэн итгэлнэ материалнай-техническэй база. Эксперимент мэтлэллэр үс сүдлэн устат баганы багдиротүүгэ хамсаагын тагдистарына, калар өтгүгэр Чураачагит техническэй-нэрин биэрэр филиаллаан хялаан сөн. Удуус даяалатата бу бэрлэллэг даяаланан өйгөн. 2001 сүдтэ инвестиционный бюджетик гимназия ком-плексын (22) мнэстэлэх үөрөлж юргис, 51 мнэстэлэх нагсмон) тутуутун саралыг түрүүлэн нил-лэртөрөрн олох сайдмтын татнэ ирднр. «2000 сүдтэ-2000 үгүг даяаланн» днн хамсаагынга 2 мнл. солл. суулдаах тутууга нилрбэт 25 мнэстэлэх интернаты тутуу быхах кннннх бнлларыг кубу-луйр куттааах.

Сүүрбэ бэлрлэ үйлдэ республикнэ хэсгийн түүстүүх-
тэх үрдүн зорхотгох, культуураагаа, хас даганы омуу
тыланын хэлхутун элсэтэр, эконимна тутаах ойго-
лоригтэр хошуунуу үлэвэр хыахтэх, күүстэх ой-
дох-санаалаах саха мчлэтын зоротино-штингэ гиш-
наага бэйтэн кээрианаа кытта туруо дээг үлхүхт
олхотхохторугар эрэнэрэбэт.

Альбина ПУСТИНОВА,
гимназистка директора.

ГУМАНИТАРНАЙ ҮӨРЭХТЭЭНИН—
БИЛИНГИ КЭМ КӨРДӨБҮЛЭ

Улуустанда гимназияга гуманитарнай предметтар кафедраларын ийинэн нуучча тыллар уонна литература тылларга, английскай, немецкай, французскай тылларга, саха тыллар уонна литературатыгар VIII—XI кылаастарга профильнай үөрэттн барар. Бу предметтарга гимназияда туйгун уонна үрдүк категориялаах учууталлар аныгы көрдөбүлүгэрэ сөн түбүбэр технологияларынан үлэлиилэр. Билигин үөрэх дьылыгар нуучча тылын уонна литературатын учууталлара «Совершенствование мастерства учителя русского языка в литературной сфере» семинарига диспроблеманан салайтаран үлэлиилэр. Араас тыйынаах, сайыннырыылаах, АСО технологиялары учууки килэрээлэр. Сыллата учууталлар научнай чинчийэр үлэни дьарыктаналлар. Илин эгэр гимназияларын олимпиадатыгар I призсталахтар. А. Н. Осипова наука кандидатыгар сооскатель бичиһианан үлэлиир. Саха Республикатын үөрөдүрүстүн туйгуна М. Н. Керемасова—учууталлар республикатаага конкурстарын 1997 с. суверфизалиһа, гуманитарнай наукалар номинацияларын кыайыылааҕа. Марша Николаевна быһыл республикада биир идэлэхтарын ортолоругар бастаан «Бастын учуутал» үрдүк аатын ылар чинэсэ тигистэ. Муус устар 29—ном ыйын 11 күнүгүгэр Кытай Республикатыгар дьарбэһа барар буолла.

Нууцча талзан билин суолтатын сяха народнай
писта Семен Данилов чабылхайдын арийан турар:

Нууцчалын
Мин таллах бууламш.
Ан дойду үрэгдн,
Ан дойду талиһар багатын
Барытн истабн,
Барытн билэбн.
Нууцчалын
Тыд бийдаах бууламш...

Ол тынан баран, кэлди сыяларга байытты улуусу-
ттар, үөрөнөөчүлөр нууччалык билимдигер, кинесетпа-
гыр, суруйарыгар үчүгэй көрдөрүүлөхкөт динр кыах-
ныг суох. Маны туоьбулуусалар министертетин сыя аа-
йы ыттар көнтүрүүбүнай үлүмдүн түмүктөрө, улуус
сорох оькуузаларын аьнуусунтарын медалнай үдө-
лөрө көрдөбулдэргэ аьнуустатбаьтторө, аьбөх аьбүтү-
рисет нуучча тылыгар аькамасы кыайан аьсептэ.
Аьмьазияда туттарса кэлэр үөрөнөөчүлөр үсүктөрө,
нуучча тылыгар мөлтөх билиини көрдөрөөлөрө. Гьм-
азия нуучча тылыгар учууталлара бу итерестери
улуус үрдүнэн туоратарга күүс-көмө буьдуохтаахтар.
Ол миниттан аьбөх аьбүдэс уруктары бирэлдэр, аь-
миннарлары ыьтаьттар, дькминнарлары аьбьаллар. Улуус-
тааьа нуучча тылын учууталларын холбоьбугун, га-
лайыьчыгын, Саха Республикатын үөрөдиринтин тьй-
гунь А. Е. Кериялына бу үлэни илдьэп-салаьан ыь-
тар.

Билигити биргээнэ бипр суолталаах көрдөбүлүнэн
омук тылын баһылааһын буоларын Саха Республи-
катын Президентэ М. Е. Николаев «Об объявлении
английского языка рабочим языком РС (Я)» (№ 221
от 27.12.99 г.) Ийаара таһомунта туомнааһын этэр
гимназияда омук тылын учууталлара аныгы көмү-
үдэлээх киһи сайдарын туһугар сааһа информация-
най технологиялары урукка киирэннэ киллэрин сө-
һүлүлээхтин үлэллиллэр, коллективна ийинэн күөтү-
күһүллэр. Н. А. Божомбоускай, Н. С. Соловьева Рес-
публицкай-американскай-английскай тыл учууталлары
омнуурун, французскай тыл учуутала М. А. Мам-
ытова республикатааһы учууталлар конкурстарын
финалистара буолаллара киһилэр үрдүн ааһааһы-
кылаахтарын туһуодуур. 1990—2000 сс. үөрэх ми-
нистэтар 6 гимназият Саха Республикатын үөрэнөөчү-
лөрүн госалимпиадатын сүтүрфиналиһа буолуула:
английскай тылга Шоломов Васа (XI кыл.) тыа сө-
һүн оскуодаларыгар П. Французскайга Наташа По-
лова (X кыл.) III, Лия Захарова (IX кыл.) III, не-
пескэ тылыгар Кюла Снепцов (XI кыл.) II инстэһөө-
лүлүлэр. Лепа Торгунова (IX кыл.) республика
таһаан, Смоленскайга ыһтыллыахтаах Бүтүн Рос-
сиятааһы нуучка тылын олимпиадатыгар кытта-
рыһска тигистэ. Манна таһынан интернеттин ыһтыл-
лар английскай тыл олимпиадаларыгар гимназиятар
түмүһаахтык кыттыллар. Ити курдук СР Президентэ
М. Е. Николаев ийиматын киллэрингэ гимназия учуу-
таллара улуус оскуодаларыгар күүс-көмө буолал-
лар. Майыаха улуустары метод-холбоһун сайааһы-
лара В. В. Габиева, М. А. Минисытова билаа-
аах үлэһи ыһталлар.

Физкультурта учуутала А. А. Сергеев хэсгүрү нэмэн Пётропавловскайга учууталлар Бүтүн Россиятаа конкурскараага барыахтаах.

Оюк да тылын, нууча да тылын, атын да наука-
лары баһылырга төрөөбүт тыл төрүт буоларын па-
астыыр наадата суох. Гипназия саха тылыгар
куутталара РФ нуруотун үөрэтиригитигэ туйтуу
«Модернская Ф. Н. методист-учебная Филиппова М.
төрөөбүт тылын билэр, литературатын, культу-
ра-тантыыр-атыктыыр, саймынарар кыахтаах, дык-
халык куттаах-сүрдөөх ыччаты дитингэ айымны-
ахтык үлэниилэр. Олорор сылакта кытаабыр тө-
бүккүтүгү «Аман ас» араатардар конкурстарыгар
түһүннөөхтүк кытааллар. Быйыл Кириллина Виле-
(Х кыл.), Нова Стас (Х кыл.) Гран-при хайа-
ныгарынан буолулар. Сага үйү ийиһе личност-
аһытынан духоннай, интеллектуальнай сайдымы-
та гуманитарнай үөрэхтөөһүн сүөлүтэ сүткөн. Олор
«Модернская наукалары сүргэ гуманитарнай үөрөх-
төөһүн урдук таһымга кытаалара—билигин кы-
раабыда».

А. Н. ФЕДОРОВА,
гуманитарий наукалар
кандидатынын сөзүздөшсөсү.

БЭЙЭНИ САЛАЙНЫЫ

Билгийн олоххо киш барьта дайдуга буула ту-
рар байнгын-найзгаа үгүйсгднх бэлхэхтэх унши
мнатар кыхтахх буурухтахх. Огүлор олоххо бай-
лара тус корүүжхх буула уншиталармгар андан би-
ниг минималбиыгар байни салдбгыннх орган-
царламент 1995 сэлтан үлэлнн.

Парламент сийлэлзэн бэрэгдэнг нэрүү итгэлтэй үор-
рох тавьнаан ыгтадлар араэ дьнабаллар тэрийн
буолар. Ол курдук, үорох, культури уонна спорт ми-
нистрдэро бэйэлэрин сэдэллэрианаан гимназист обше-
твеннай ологун дьнабаллар. Маны барытан гимна-
зии тэрийээчигиэ А. Н. Корзина уонна парламент
президентэ сэдэлбаллар. Парламент чинээниэрэ уонна
президентэ гимназистар уонгай мууһахтарын бэйаа-
рыгытынан талылдаллар. Бу үорох дьээнгэр үорох
министринэн Юлиа Посельская (ХI ыыл.), культури
министринэн Виссена Кириллина (Х ыыл.), Гейя
Федоров, Игорь Спиридонен (Х ыылаастар), спорт
министрэдэринэн Келэ Кривонозкин, Никита Пала-
риновон (Х ыылаастар) үлэтин сьддьаалар.

Бийлагдлыг парламент бигр саяамй улахан улэтинэн удуус үөрэнэгчидэрин форумнарын таринэн ышныга буолар. Бары нэбэлнэкэртөн үөрэнэгчидэр мустан үөрэх министрин 7 соруадырн атиснэс Үөрэнэгч Идэмкын хайлал олоххо иллэригнэххэ сөбүн дүүлдэстибит. Бу дьаһаам сэрэс үгэс буолбут быраабданымактар («Номус күлүнэ», «Памвээнст лэктатигэр киирини снэрс-туома», «Сага Дьылдаагы бил-наслараа» «сүбүтэлэр ооннуулара», «Гимнэзия снэртинай күнэ», «100% кыргыттар», о. д. а.) парламент корүлэ-бининэн Сэрт сэрэгхтин ыстылыһымдар.

Женя ПАВЛОВ,
гизнэвэи парламэнтэи президэнт.

Автор сурутуар этиалар
саяаа редакция позициятыгар
шалды сен түбөһэр буолбатах.
Сурушка мыйаллар чакчылар
кырдыктыктарыгар экилети-
иһаа автор күүс бөлөһө сурутар.